

Premonstráti v Plzni

Sedláčkova ocenění

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. II. Josef Vojtěch Sedláček, loajální vlastenec. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 497–510.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405462>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Sedláčkova ocenění

Bohaté aktivity Josefa Vojtěcha Sedláčka získávaly postupně v Plzni velmi kladný ohlas. S ním souvisela i přicházející uznání a ocenění.

1. Oslavné básně

První větší veřejné ocenění připravili Sedláčkovi roku 1817 jeho studenti. Složili oslavnou ódu *Pjseň slawná Českých záků, swému Českému panu profesorowi, wysoce včenému, důstognému pánu Wogtěchowi Sedláčkowi, doktorowi filozofie a professorowi matematyky na vstawu filozofickém w Plzni obětowaná. Dne 23. dubna 1817* [1]. Sedláčkovi ji přednesli 23. dubna, tj. na svátek sv. Vojtěcha, a publikovali ji v časopisu *Rozmanitostí*. Báseň je podepsána zkratkou A. W. Ž., napsal ji Antonín Václav Žitek, Sedláčkův oblíbený žák, který se později stal katolickým knězem, spisovatelem, hudebním skladatelem a básníkem.¹ Báseň je svědectvím úcty a lásky studentů k milovanému a obdivovanému učiteli a poděkováním za jeho všestranné aktivity a takřka otcovské vedení, zejména však za výuku českého jazyka. Připomeňme, že Sedláček v té době vyučoval českému jazyku teprve tři měsíce. Je neuvěřitelné, jak dokázal v tak krátké době studenty zaujmout a nadchnout.

Josef Zeman z Prádlu u Plzně² opěvoval v únoru roku 1818 Sedláčkovu obětavou a nehonoranou práci pro český národ a jeho spisovatelské aktivity.

¹ Viz např. *Desatero písní pro jeden hlas při kytáře* (1821), *Odměna mravným a pilným dítkám (s hudební přílohou)* (1825) a *Devatero písní českých* (1832).

² Josef František Zeman (1789–1871), český vlastenecký kněz, byl někdy označován jako „kaplan Prádlu“. Roku 1812 byl vysvěcen na kněze, nejprve působil jako kaplan v Nepomuku, v letech 1815 až 1827 jako *lokalista* na faře v Prádle, od roku 1827 v Nepomuku jako arcikněz klatovský, vikář nepomucký a děkan nepomucký. Psal vlastenecky laděné básně, napsal nový text k Rybově *České mši vánoční*. Znal mnohé podrobnosti o nálezu *Rukopisu zelenohorského* neboli *Libušina soudu*, který byl údajně objeven roku 1817 na zámku Zelená Hora. Jeho objevitelem byl panský úředník Josef Kovář, důchodní zámku. Nepomucký děkan František Boubel (1760–1834) a vzdělanci z okolí (mezi nimi i Zeman) po prohlédnutí rukopisu doporučili jeho zaslání do vznikajícího *Wlastenského museum*. Kovář tak učinil anonymně, neboť se obával reakce majitele panství Jeronýma Karla hraběte Colloredo-Mannsfelda (1775–1822), který byl odpůrcem obrozeneckých snah. V té době působil na zámku František Horčička (1776–1856), malíř, restaurátor a falzifikátor obrazů. Antonín Jaroslav Puchmajer dal vytvořit faksimile rukopisu, poskytl je Josefu Dobrovskému, který neveřejně označil *Rukopis zelenohorský* za padělek. Rukopis byl vydán roku 1822 v časopisu *Krok* (č. 3, s. 48–61) zásluhou Václava Hanky, novočeským překladem a vysvětlivkami bylo vydání doplněno Josefem Jungmannem. Zdůrazněme, že Hanka byl blízkým přítelem Horčičky i Jungmanna, a že Sedláček byl v kontaktu s Puchmajerem, Hankou, Dobrovským i Zemanem. Byl tedy jistě dobře seznámen s okolnostmi objevu.

Jeho báseň vydaná pod prostým názvem *Zeman Sedláčkovi* [Ze] byla otištěna v *Rozmanitostech* o rok později.

2. Ocenění od ostrostřelců

Plzeňští ostrostřelci zvolili 23. dubna 1818, tj. na svátek svatého Vojtěcha, Sedláčka čestným členem a rádcem svého sboru. V předvečer Sedláčkových jmenin uspořádali z podnětu Josefa Pirnera, velitele sboru ostrostřelců, oslavné zastaveníčko se svítilnami před budovou Filozofického ústavu, kde Sedláček bydlel, a následující den vystrojili na jeho počest slavnostní hostinu. Zvolení čestným členem Sedláčkovi oznámil Josef Pirner spolu s několika setníky, kteří za ním přišli jako delegace do jeho bytu.³ Sedláček se podepsal do *Pamětní knihy ostrostřelců*,⁴ byl to první český zápis v této knize:

» *Jozef Wogtėch Sedlaczek, professor matematiky na ústawu filozofickém, pak řeči a literatury české w Plzni, doktor filozofie, kanowník Teplský, vlastenské horliwosti slawné společnosti Plzenských slowútných ostrostřelců wywoleny čestný aud dne 23. Dubna 1818.*« ([Sc53], s. 22)

Zdůrazněme, že koncem 18. století a v prvních dvou desetiletích 19. století užívali plzeňští řemeslníci sdružení v ostrostřelecké společnosti při spolkových aktivitách češtinu, přestože se někteří spolkoví hodnostáři snažili spolek germanizovat. Nepodařilo se jim to zejména zásluhou Karla Pivce. Roku 1818 se stal novým velitelem ostrostřelců měšťan Josef Pirner, který začal s velkým nasazením spolek vlastenecky orientovat. Nebyl proto příliš oblíben u německé části spolku. Čechům naopak imponovalo jeho přátelství se Sedláčkem a především jeho veřejně proklamované češství.⁵

Ostrostřelci Sedláčkovým čestným členstvím jako první reagovali na jeho ódu *Na Plzeň* [X-9], která se úspěšně rozšířila mezi studenty i měšťany. Oslovila je popisem historie města, líčením jeho významu pro vědu a umění, jeho vojenských úspěchů apod. Podnítila jejich patriotismus a zájem o vlastní historii. Mezi řádky ódy věnované historii města byly vepsány výzvy k vlastenectví, výchově a vzdělávání, lásce a úctě k českému jazyku a národu, ale také víra, že jeho boj za kulturní nezávislost bude úspěšný stejně jako rozkvet Plzně. Sedláček mistrně využil historický místopis k posílení lokálního patriotismu.

³ Viz [Sc53], s. 79, [Pic] a [Ry6], s. 294.

⁴ *Pamětní kniha* plzeňských ostrostřelců byla důležitým dokumentem, který zaznamenával zásadní aktivity sboru. Byla bohatě ilustrována předním plzeňským malířem Vojtěchem Staubmannem (1785–1826). O historii a obsahu *Pamětní knihy* viz [Sc53], s. 13–26.

⁵ Viz [Sc52]. O vlivu ostrostřelců na vývoj Plzně, o jejich podílu na společenském životě města, o organizaci spolku, jeho uniformách a aktivitách viz [Wa], zejména s. 296–299. O vývoji spolku ostrostřelců a jeho všestranných aktivitách pojednává nejpodrobněji Schieblova kniha [Sc53].

Viz též nevelká složka *Ostrostřelci v Plzni 1776–1887* uložená v *Archivu města Plzně* (fond *Hugo Karlík*, karton č. 1425), v níž jsou nejrůznější žádosti o povolení oslav a akcí, stanovy, seznamy členů z druhé poloviny 19. století, žádosti o povolení praporu, znaku, stejnokroje atd.

Podobné názory měl i jeho kolega a přítel Josef Stanislav Zauper, který byl v tomto směru výrazně ovlivněn názory svého zbožňovaného Goetha prosazujícího cestu od poznání historie vlastního regionu k poznání vlastního národa a poté k poznání národů dalších.

Sedláčkův vztah k ostrostřelcům mistrně vykreslil a jeho ódu *Na Plzeň* charakterizoval Jaroslav Schiebl:

V dubnu roku 1818 věnoval prof. Jos. Vojt. Sedláček, jenž správně vystihl v členstvu střeleckého sdružení nejspolehlivější kádr svých českých stoupenců, Společnosti střelců nadšenou »Ódu na Plzeň«. ...

Na báseň tu arci musíme pohlížeti očima doby, kdy vznikla a nesmíme zapomínati, že psal ji horlivý katolický kněz, který také při svém zaníceném českém vlastenectví liboval si v projevech monarchistických. Doháněla jej k tomu touha po vyznamenání, která tvořila jeho čistě lidskou slabost. ([Sc53], s. 75)

Schiebl přetiskl úplné znění Sedláčkovy ódy, připojil slova ze Sedláčkova úvodu a závěru, jednu z četných poznámek, které ódu pro lepší pochopení doprovázely, a seznam vedení střeleckého sboru z doby, kdy byla óda sepsána.⁶

3. Ocenění od gymnázia a zemské vlády

Dne 4. února roku 1820 podepsal Josef Benedikt Steinhauser, prefekt plzeňského gymnázia, stručnou pochvalnou listinu, v níž byla oceněna Sedláčkova bezplatná výuka českého jazyka. Toto ocenění vzniklo z iniciativy Josefa Stanislava Zaupra, který je prosadil na jednáních v tepelském klášteře. Sedláček dostal 22. února nejen výše zmíněnou listinu, ale i pochvalný list *Zemského ředitelství gymnaziálních studií při Českém zemském guberniu* ze 4. února 1820, který kladně hodnotil jeho zásluhy o výuku českého jazyka na plzeňském Filozofickém ústavu a gymnáziu. V obou případech se jednalo o oficiální ocenění Sedláčkovy učitelské práce.⁷

4. Další oslavné básně

V roce 1820, když měl Sedláček pětatřicáté narozeniny, byla v časopisu *Čechoslaw* otištěna kratičká báseň *K Gmeninám wysoce důstogného Pána Pana Jozefa Wogtěcha Sedláčka ...* [11], která byla podepsána pouhou hvězdičkou. Je prostým a upřímným přáním neznámého obdivovatele.⁸

Sedláčkovi studenti přednesli 23. dubna 1820, tj. na svátek sv. Vojtěcha, na jeho počest básně *Cytowé českých posluchačů ...* [12],⁹ v níž oslavili jeho

⁶ Viz [Sc53], s. 75–78, 78–79.

⁷ Pochvalný list je uložen v archivní složce [Ch-1].

⁸ Báseň odkazuje na jmeniny, tj. na svátek. Poznamenejme, že v Sedláčkově době se častěji slavil svátek než narozeniny. Přátelé a studenti mohli Sedláčkovi prokazovat úctu 24. února (narozeniny), 19. března (svátek Josefa) nebo 23. dubna (svátek Vojtěcha).

⁹ Jeden dochovaný exemplář je v knihovně *Národního muzea* v Praze, jeden v archivní složce [Ch-1]. Báseň se v dobovém tisku nepodařilo najít.

učitelskou práci. Roku 1820 prý studenti Sedláčkovi gratulovali jak na na sv. Vojtěcha, tak na sv. Josefa.

Václav Spěváček v knížce *Plzeňský vlastenec Josef Vojtěch Sedláček* [Sp2] poznamenal, že není jasné, zda byla výše uvedená báseň recitována v nějaké vyučovací hodině nebo zda ji přednesla vybraná delegace studentů v Sedláčkově bytě. Báseň byla otištěna na samostatném listu a pravděpodobně předána Sedláčkovi.¹⁰

Mezi gratulanty se připojil také Antonín Marek,¹¹ který zaslal do časopisu *Čechoslaw* oslavnou báseň nazvanou *Marek Sedláčkovi z Hrubé Skály do Plzně* [Mak].¹² Vřelými slovy popsal svůj obdiv k jeho aktivitám.

5. Ocenění od města Plzně

Veřejného ocenění se Sedláčkovi dostalo roku 1820. Plzeňský purkmistr Emanuel David podepsal 7. července 1820 listinu, v níž vyzdvihl Sedláčkovy zásluhy o založení české triviální školy v roce 1819, jeho osvětové a vzdělávací aktivity, které konal pro Plzeň a její okolí. Sedláček si totiž svou práci získal podporu, obdiv a úctu právovárečných měšťanů, kteří ovládali magistrát.

V krátkém čase následovalo ještě významnější ocenění. Dokládají to následující slova Františka Batky, Sedláčkova bratra, talentovaného žáka, otištěná v časopisu *Čechoslaw*:

... uzavřeli mezy sebau slowutnj mėsšťané Plzensstj ku poctě nadřečeného pana profesora na důkaz své vzalosti a cytedlnosti ze swobodné wíle, bezewsseho cyzýho nabzjenj několik set zlatých složít, a za to gemu ku památce něgaký slussný dar obětowat ... ([Bťa], s. 144)

Podrobný popis události z 15. července 1820 je uveden v Batkově zprávě [Bťa]. V uvedený den dorazila krátce po poledni do Sedláčkova bytu velká delegace předních reprezentantů plzeňské radnice, zástupci místních úřadů a velitel ostrořtelců. Po oslavném projevu mu předali několik darů – krásné, drahou látkou potažené pouzdro, na němž byl zlatým písmem vyveden nápis *Wděčnost Plzeňanů, Geho důstognosti panu professorowi Sedláčkovi leta 1820*, se stříbr-

¹⁰ Viz [Sp2], s. 78.

¹¹ Antonín Marek (1785–1877), český katolický kněz, čestný kanovník litoměřické kapituly, básník, překladatel a jazykovědec, často publikoval pod pseudonymem Bolemír Izborský. Během studií teologie v Litoměřicích se sprátelil s Jungmannem a od roku 1807 se začal podílet na jeho aktivitách (tvorba českých slov, filozofická odborná terminologie, úprava pravopisu apod.). Prošel řadou far, než definitivně zakotvil v Libuni, kde pořádal pravidelné schůzky s venkovskými lidmi, které seznamoval s novými událostmi, pokroky vědy a jejich uplatněním v hospodářství. Jeho fara se stala centrem obrozeneckého života v oblasti mezi Jičínem a Turnovem. Jako školní inspektor se snažil vzdělávat učitele, zdůrazňoval nutnost využití učebních pomůcek a prosazoval zavedení latinky místo novogotické kurzívy.

¹² V starších českých pracích o Sedláčkovi je tato báseň někdy chybně připisována Janu Jindřichu Markovi, Sedláčkovu žáku, který však s Hrubou Skálou neměl žádné spojení.

nou lžící, vidličkou a nožem, skvostné zlaté bicí hodinky s řetízem a věnováním ve speciálním ozdobném pouzdře a zlaté pečetidlo s monogramem.¹³

Sedláček byl ohromen a neskrýval dojetí, které přenesl i na městskou delegaci a žáky, kteří k němu přišli, když se o slávě dozvěděli. Potěšila ho i zpráva, že bude městskou radou jmenován čestným měšťanem Plzně a bude pro něho v krátké době zhotoven slavnostní dekret.

Čestné občanství propůjčila Sedláčkovi za jeho zásluhy o rozvoj Plzně 16. července 1820 městská rada. Hlavními strůjci udělení této pocty byli purkmistr Emanuel David a magistrátní rada a velitel ostrostřelců Josef Pirner.¹⁴

Listina byla Sedláčkovi předána 30. července 1820 v Mirošově, kde pobýval na slavnosti sv. Jakuba u svého přítele Vojtěcha Nejedlého, tamního faráře. Doplňme, že i Vojtěch Nejedlý v tento den obdržel doklad o čestném občanství města Plzně. Do Mirošova se tehdy vypravila početná skupina plzeňských vlastenců vedená Josefem Pirnerem, který na důkaz významu této slavnostní akce oblékl svoji ostrostřeleckou uniformu majora.¹⁵

Na tomto místě je vhodné poznamenat, že některá starší literatura charakterizuje Plzeň první třetiny 19. století jako německé město, resp. jako město s převažující německou správou, která byla nepříznivě nakloněna českým vlasteneckým aktivitám. Výše uvedená Sedláčkova ocenění, ať už od ostrostřelců nebo od města, ukazují, že tomu tak patrně nebylo. Nelze si totiž představit, že by proněmecky naladěný a české kultuře nepřející magistrát vyznamenával české vlastence. Sbor ostrostřelců byl v Plzni tvořen měšťany, řemeslníky a obchodníky, úřední akta sice vedl německy, byl však jakýmsi ostrůvkem českého života v Plzni.¹⁶

6. Ohlasy v tepelském klášteře

V zimních měsících roku 1820 probíhaly v klášteře v Teplé bouřlivé diskuse o Sedláčkových vlasteneckých aktivitách. Někteří členové řádu si prý stěžovali opatu Reitenbergrovi, že Sedláček dostatečně nemyslí na slávu řádu a nedodržuje řádové tradice, že v Plzni koná aktivity, které přinášejí zisk a slávu pouze jemu, že více myslí na své jméno a postavení než na řád. Tvrdě kritizovali jeho zapálení pro český jazyk, vlastenectví a lidovou výchovu, kterou považovali za neplodnou a bezcennou aktivitu. Opat však učinil takovýmto diskusím přítrž.

¹³ Sedláčkův přítel Vojtěch Nejedlý mu 20. července 1820 blahopřál k plzeňskému ocenění. Jeho dopis je uložen ve fondu [JVS].

¹⁴ Viz [Ry6], s. 294, a [Sc53], s. 82.

Originál listiny ze 17. 7. 1820, kterou bylo Sedláčkovi uděleno čestné občanství a městské právo v Plzni, je uložen v archivní složce [Ch-1]. Její opis je ve fondu [MS], karton č. 1025, složka *Sedláček*.

¹⁵ Viz [En].

¹⁶ Viz [Sc52]. V [Sc30], s. 219–220, jsou uvedeni plzeňští vlastenci, kteří se tehdy scházeli v hostinci u Hässlerů v centru Plzně (Školní, dnes Bezručova ulice). Patřil mezi ně i Josef Vojtěch Sedláček.

Sedláček se prý o situaci v klášteře dokonce zmiňoval ve svých dopisech přátelům. Popisoval, že se při návštěvách Teplé cítí nepochopen, vidí jen chlad a nepřejícné pohledy. Členové řádu však věděli o připravovaných Sedláčkových oceněních od města, znali též přátelský vztah Sedláčka a Reitenbergra, proto si v té době nedovolili Sedláčka výrazněji kritizovat. Na jejich výtky, že se Sedláček málo věnuje teologii a filozofii, reagoval Reitenberger moudře. Sedláčkovi přátelsky doporučil, aby něco vhodného sepsal.

Sedláček poměrně rychle opatovu žádost splnil. Přeložil spis Franze Wilhelma Darupa (1756–1836) z roku 1820, a tak vznikla kniha *O srownalosti katolického náboženstwj s rozumem ...* [X-34]. Více se teologií nezbyval a věnoval se nadále svým milovaným aktivitám, které považoval za důležitější.

7. Solidarita

Naprosto neuvěřitelného ocenění se Sedláčkovi a jeho aktivitám dostalo koncem léta roku 1820. V noci ze 7. na 8. srpna 1820 vypukl v Čelákovcích velký požár, který zničil velkou část města. Mezi domy, které zcela vyhořely, patřil i dům Sedláčkovy matky. Rodina přišla o veškerý majetek, nebylo jasné, jak se jí bude dále dařit. Sedláček čelákovické neštěstí popsal v článku *Zanjcjenj w Čelákowicjch vlasti mé* [X-25]. Nejprve uvedl, že požár vznikl v místních kasárnách kyrysníků, odkud se rychle rozšířil na město.¹⁷ Pak vyličil, co se stalo s domem jeho rodiny:

... Neystrassliwëgssj byl pohled na oheň w mydlářowě domu (rodičů mých), kde celý dům z ěruntu wyhořel, stodola se sklizenjm, chlewy, djlny, krám atd. Wssecka mastnota k. p. lůg, meydlo, swjčky, přjze, sskwarky atd. w čerstwosti do sklepa byly na hromadu wvrženy; wssak poněwadž byl přjstřessek dřewěný, chytil se tak y mastnota s přjzý we sklepě, a ze sklepa takowého sičenj, čissenj a gekotu gako ze sopky slyssáno bylo. Horko bylo tak přenáramné, že tabule v oken ne snad gako se stává praskaly, nýbrž do kotaučů se swigely. Dweře, stropy ba y podlaha w pokogjch shořela. Matka má gen kossili na těle vchránila a otec gen spodnj spodky. Poněwadž ten dům byl 4tý od kasáren, w okamženj byl w ohni, k hasenj sotwa 7 lidj přispělo, mezy njm zwlášstě tamnj pan děkan a pan kaplan; ostatnj swých bytů hágili. ([X-25], s. 157)

V další části článku popsal situaci v kasárnách, kde bylo nutno z hořícího

¹⁷ V Čelákovcích byla vojenská jednotka umístěna již od poloviny 18. století. Vojáci – kyrysníci byli nejprve ubytováni v jedenácti domech větších hospodářů, k nimž byly přistavěny tzv. vojenské světnice obývané osmi vojáky. Majitel domu dostával 42 zlatých ročně za ubytování vojska. Tento stav nevyhovoval ani městu, ani armádě. Ta roku 1776 zakoupila stodolu a část zahrady patřící k obecnímu dvoru, aby zajistila hromadné ustájení koní. V roce 1800 město koupilo tzv. Vokálkovský dům a přestavělo jej na kasárna. Kyrysníci v něm sídlili až do osudného požáru roku 1820. Od té doby byli opět ubytováni na jednotlivých gruntech ve městě. (V letech 1799 a 1800 se Čelákovice musely navíc postarat o ruské vojsko vracující se z bojů s Napoleonem.) Viz [VKŠ].

O ubytování ruského vojska v roce 1799 a 1800 a s ním spojených obtížích obyvatelstva, o budování kasáren v Čelákovcích a obrovském požáru kasáren i města roku 1820 viz [Šč], s. 40, 44. Popelem lehlo 34 domů, 7 stodol a řada chlévů a hospodářských staveb.

skladu vynést střelný prach, jinak by bylo výbuchem zničeno téměř celé město. Na závěr článku uvedl jména těch, kteří v prvních dnech pohotově pomohli Čelákovickým a vyzval čtenáře, aby i oni přispěli postiženým, neboť se blíží zima a domy jsou jen z poloviny postavené.

Sedláčkovi plzeňští přátelé pod vedením Josefa Pirnera, člena městské rady a velitele plzeňských ostrostřelců, a Jana Šmádra (Ssmádra), plzeňského tiskaře, uspořádali mezi Plzeňany velkou sbírku a shromáždili v neuvěřitelně krátkém čase 225 zlatých. Podobně se zachovali Sedláčkovi přátelé v Mariánských Lázních pod záštitou baronky Brezyke a pražští vlastenci pod patronací básníka Františka Bohumíra Štěpničky.¹⁸ V krátkém čase se sešlo 300 zlatých, které Sedláčkovi přátelé obratem věnovali jeho matce.¹⁹ Byla to rychlá a naprosto nezištná pomoc, ale i důkaz, jaké vážnosti a obliby se Sedláček těšil. Touto nečekanou pomocí byl Sedláček nesmírně překvapen. Dojemně poděkoval za poskytnutou pomoc v časopisu *Čechoslaw* článkem *Weřegné poděkowánj* [X-27].

Poznamenejme, že Sedláček byl se svou rodinou, zejména se sestrami v pravidelném kontaktu. Pokud bylo třeba, pomáhal jim financemi i péčí o neteře a synovce. Viz například jeho dopis Karlu Aloisovi Vinařickému²⁰ ze 17. března 1828, v němž je uvedeno:

Tím více se bojím, poněvadž v touž hodinu zaslal jsem své sestře pomůcku peněžitou do Lisy, sestra však psaní obdržela krejcarem zapečetěné a peníze z psaní byly tytam. ([S11], s. 63)

Je zajímavé, že již v první polovině 19. století se objevovalo vykrádání poštovních zásilek. Překvapivé je, že Sedláček k zapečetění dopisu použil otisk krejcaru a ne otisk vlastního pečetidla s monogramem, které dostal roku 1820 od plzeňského magistrátu.

8. Lindovo ocenění

Na konci roku 1820 Sedláčkovu práci ocenil Josef Linda v rozsáhlejší článku nazvaném *Nynějšsj doba nad Wlastj* [9]. Jednalo se o plamennou obhajobu práva na výuku českého jazyka.

¹⁸ František Bohumír Štěpnička (1785–1832), český právník, básník a spisovatel, získal vzdělání s podporou premonstrátského kláštera v Nové Říši, pak studoval filozofii, práva a teologii v Olomouci a ve Vídni. Působil jako právník v Praze a Brně. V českých časopisech publikoval básně, balady a studie o české historii. Přátelil se a spolupracoval s Dobrovským, Puchmajerem, Jungmannem, Polákem, Polákem, Zieglerem a Sedláčkem. Zemřel roku 1832 v rakouských lázních Baden u Vídně, pravděpodobně na cholery. Štěpničkovi současníci jeho poezii oceňovali, mladší generace ji však považovala za neobratnou, prázdnou a přežitou. O jeho životě a díle viz [Šil] a [Otr].

¹⁹ Viz např. [Srb1], s. 19, [Ry6], s. 294, a [201], s. 142.

²⁰ Karel Alois Vinařický (1803–1869), český vlastenec, kněz, spisovatel a překladatel, se zapojil do debat o reformě českého pravopisu. Jako ceremoniář arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského byl uznávanou osobností v pražských vlasteneckých kruzích. Patřil k zakladatelům proslulého *Časopisu pro katolické duchovenstvo*. Zájmy církve a českého národa hájil roku 1848 jako poslanec *Ríšského sněmu*. Psal učebnice, výchovné příručky pro učitele a literaturu pro děti a mládež.

V úvodu Linda uvedl jména profesorů, kteří na různých gymnáziích v Čechách vyučovali český jazyk. Pak se soustředil na Plzeň a na Sedláčka. Linda totiž v Plzni studoval jak na gymnáziu, tak na Filozofickém ústavu. Plzeň opustil roku 1812, kdy přešel na studia do Prahy. Sedláčka tedy znal.

Připomeňme, že Josef Linda (1789–1834), český spisovatel, dramatik a novinář, byl snad jedním z účastníků stvoření proslulých *Rukopisů*.²¹ Roku 1816 za podivných okolností našel rukopis *Písně vyšehradské*, jeho spolubydlící Václav Hanka o rok později našel *Rukopis královédvorský*. Roku 1817 objevil panský úředník Josef Kovář na zámku v Zelené Hoře *Libušin soud neboli Rukopis zelenohorský* a Jan Nepomuk Václav Zimmermann (1788–1836), český katolický kněz, knihovník, cenzor a autor náboženské a historické literatury, našel roku 1819 ještě rukopis s básní *Milostná píseň krále Václava*. Linda a Hanka byli považováni za jejich možné autory, jednoznačné důkazy se nikdy nenašly. Zastánci a odpůrci pravosti rukopisů se prou do současnosti.

Sedláček nepřivítal nalezení rukopisů žádnou oslavnou básní ani zprávou v novinách, ačkoli české poezii věnoval velkou pozornost a vše české oslavoval a náležitě propagoval. Je to podivné, neboť Josef Linda byl jeho žákem.²² Není překvapivé, že nezaujal žádné stanovisko k pravosti či nepravosti nalezených rukopisů, do sporů a bojů se nepouštěl, neboť je neměl rád. Výstižně tento Sedláčkův přístup popsal Emil Felix roku 1936:

Oboustranná obliba Sedláčka [na jedné straně Jugmann a Šafařík, na druhé straně Nejedlý a Hněvkovský] měla hlavní příčinu i v tom, že se Sedláček, vzdálen řevnivého centra pražského, neúčastnil tehdejších bojů o pravopis, o přízvuk a časomíru, i a y, zachovávaje podobně jako rozvášlivý a poněkud opatrnický Puchmajer přátelskou neutralitu a společensky vrhý vztah k oběma nakvašeným táborům.

Sedláčkova neutralita byla důsledkem jeho povahy, která se projevovala na venek zvláštním osobním kouzlem, zvláštním půvabem osobnosti, jež ustředovala a doplňovala různé směry jeho snah a zájmů. ([Fe6], s. 4–5)

Emil Felix patrně neznal Sedláčkovu korespondenci s Jurajem Palkovičem z Bratislavy. Z ní se zdá zjevné, že Sedláček se k rukopisům skutečně veřejně

²¹ Od roku 1818 Linda pracoval pro *Pražské Nowiny Schönfeldowy*, od roku 1820 redigoval *Wlastenského Zwěstowatele*; sepsal řadu příspěvků, které většinou nepodepisoval. V letech 1822 až 1825 zastával místo knihovníka univerzitní knihovny. V roce 1825 se jej vzdal, aby se mohl věnovat žurnalistice. Sepsal několik básní, divadelní hru a učebnici přírodopisu. Za nejvýznamnější je považována jeho práce *Záře nad Pohanstwem, nebo, Wáclaw a Boleslaw: wyobrazení z dáwnowěkosti wlastenské* (1818), první původní český historický román popisující boj mezi křesťanstvím a slovanskými pohanskými kultury.

²² Nelze tvrdit, že se Sedláček o objev rukopisů nezajímal, opak je pravdou. Dne 30. prosince 1817 Hankovi napsal, že mnoho slyšel o nalezení *Rukopisu královédvorského* (září 1817), ale nezná žádné podrobnosti. Prosil Hanku, aby mu vše podrobně popsal a objasnil. Nepodařilo se zjistit, zda Hanka Sedláčkovu přání splnil. Sedláčkův dopis je uložen ve fondu [VH].

Lindův vztah k Plzni, jeho plzeňské studium, další životní osudy i problém rukopisných bojů připomněl A. Berndorf v článku *Poslední písmák* [Ber2]. Uvedl, že Linda studoval v Plzni v letech 1807 až 1811.

nechtěl vyjádřit, ale patrně od počátku pochyboval o jejich pravosti.²³ V dopise Juraje Palkoviče Sedláčkovi z 2. července 1818 nalézáme tato velmi zajímavá slova:²⁴

*Dobře učiníte, jestli ho [Dobrovského] požádáte, aby on ten starý, od p. Hanky prý nalezený rukopis starožitných básní bedlivě a kriticky ohlédl: není-li to makfersonyáda – – – ? Neračte prosím zapomenouti o to ho důkladně požádati a on potom ať veřejně svědectví aneb soud svůj o tom pronese ...*²⁵

Palkovič se nedůvěřivě vyjadřoval nejenom o *Rukopisu zelenohorském*. Bohužel nevíme, jak Sedláček reagoval a zda Dobrovského o expertizu požádal. Dobrovský roku 1824 veřejně označil *Rukopis zelenohorský* za padělek, za jeho autora jednoznačně považoval Václava Hanku. V témže roce označil za falzum i *Píseň vyšehradskou*. *Rukopis královédvorský* však bez výhrad přijal jako pravý. Na obranu rukopisů vystoupila mladá generace (Václav Alois Svoboda, Pavel Josef Šafařík, Josef Jungmann a František Palacký), vlastní spor o jejich pravost se rozhořel až ve čtyřicátých letech 19. století, byť ze zahraničí již od dvacátých let 19. století přicházely negativní reakce na pravost *Rukopisu zelenohorského* [např. 1829 Jernej (Bartoloměj) Kopitar (1780–1844), slovinský jazykovědec, 1832 Juraj Palkovič].²⁶

Poznamenejme, že díky Palkovičovi se Sedláčkovy práce dostaly na Slovensko. Palkovič otiskoval ve svých novinách zprávy i o dění v Plzni (je možné, že některé napsal sám Sedláček, ale nepodepsal je). Sedláček na oplátku rozšiřoval

²³ Jediná drobná zmínka o rukopisech z pera Sedláčkova je v jeho věnování druhého dílu učebnice fyziky [X-60] z roku 1828 – dedikace Karlu hraběti Chotkovi z Chotkova a Vojnína. Sedláček napsal: *Hrstka Gálů wessla s Ossianem do chrámu nesmrtnosti – a klenot Královédvorský čest nassich praotců vchowal*. (6. nečíslovaná strana) Není jasné, jak tuto větu Sedláček myslel. Nezasvěcenému čtenáři může připadat jako oslava a uznání *Rukopisu královédvorského*. Nicméně znalec literatury přelomu 18. a 19. století dobře věděl, že tzv. *Ossianovy zpěvy* (*Básně Ossianovy*), které byly vydávány za dílo keltského básníka ze 3. století, prohlásila roku 1804 komise britských odborníků po důkladném prozkoumání za falzifikát, resp. za umělý ohlas skotských pověstí a písní. Tento závěr potvrdil roku 1952 po dlouholetém studiu Derick Thomson (1924–2012), skotský básník, literární vědec a znalec skotských dějin, literatury a starobylé skotské gaelštiny.

²⁴ Dopis je uložen ve fondu [JVS].

²⁵ Palkovič v dopise narážel na Jamese Macphersona (1736–1796), skotského politika a anglicky píšícího básníka, spisovatele a překladatele, který se proslavil publikováním dvou rozsáhlých básnických eposů *Fingal* (1761) a *Temora* (1763). Vydával je za překlad díla slepého keltského básníka Ossiana ze 3. století. Souborně byly rozsáhlé básně vytištěny roku 1765 s předmluvou Hugh Blaira (1718–1800), básníka, spisovatele, teoretika poezie, profesora rétoriky na edinburské univerzitě a skotského ministra náboženství. Výrazně ovlivnily evropskou kulturu na přelomu 18. a 19. století. Vedle nadšení a oslav starobylého díla se však objevily hlasy pochybující o jejich pravosti. Macpherson nikdy neuveřejnil originální zdroje, po jeho smrti bylo prokázáno, že pravděpodobně našel jen nějaké fragmenty a básnické eposy sám dotvořil. Dnes jsou považovány za zdařilý literární padělek. Macphersonovy básně do českého jazyka překládali např. František Palacký (1817), František Ladislav Čelakovský (1826), Josef František Holmann (1827), Jaroslav Vrchlický (1898) a Josef Baudiš (1903). Více viz např. [Hrd].

²⁶ Základní informace o rukopisech a zkoumání jejich pravosti jsou dostupné online na adrese viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Spor_o_Rukopisy [12.9.2022].

Palkovičovy noviny a jeho česko-německo-latinský slovník z let 1820 až 1821, který se snažil prodávat studentům.

Linda ve výše uvedeném oslavném článku vysoce hodnotil především Sedláčkovu mecenášskou činnost a jeho propagaci a podporu nakupování českých novin a knih. Připomněl, že díky Sedláčkovi dochází do Plzně několik českých novin. Zdůraznil, že jeho prvotina *Swátečnj Kázánj, držané w chrámu farnjnjm arcyděkanském ...* [X-1] vzbudila velký zájem Plzeňanů, kteří zakoupili velké množství výtisků. Veškerý zisk z tohoto prodeje Sedláček věnoval na výchovu mládeže v plzeňském vojenském vzdělávacím ústavu. Obdobně postupoval při uvedení oratoria *Krystus skrze swé vmučenj oslawen ...* [X-29] v roce 1820, pro které napsal český text. Výnos z mimořádné akce ve výši více než 200 zlatých věnoval ve prospěch chudých plzeňských dětí. Linda neopomenul ohodnotit Sedláčkovu aktivitu, která vedla k získání téměř tří stovek odběratelů časopisu *Dobrozvěst*. Když časopis zanikl, získal Sedláček stovku nových předplatitelů pro časopisy *Čechoslaw* a *Hyllos*. Linda také zmínil Sedláčkův podíl při vzniku čtenářských společností v Radnici a Spáleném Poříčí a jeho neúnavnou sběratelskou práci pro *Wlastenské museum*. Vykreslil Sedláčka jako váženého plzeňského občana a výjimečného, velmi vzdělaného a obětavého vlastence.²⁷

9. Další oslavné básně

Sedláčkův přítel Vojtěch Nejedlý, mirošovský farář, uveřejnil roku 1824 v časopisu *Čechoslaw* oslavnou báseň *Přátelstwj Wogtěchu Sedláčkowi* [Nj1], v níž vzletně charakterizoval a opěvoval Sedláčkovy bohaté aktivity.

V roce 1829 byla jako samostatný tisk vydána báseň [23] oslavující čtyřicáté čtvrté Sedláčkovy narozeniny. Podepsána je iniciálami J. L. A., není jasné, kdo je autorem. Báseň se nepodařilo najít v žádném tehdejší tisku.

Roku 1830 vyšla v *Rozlčnostech pražských Nowin* znělka [Pos] věnovaná Sedláčkovi. Sepsal ji G. S. Postřekowský, student bohosloví v Českých Budějovicích.²⁸ Poděkoval za dny, které prožil pod Sedláčkovým vedením v Plzni. Redakce v poznámce pod čarou uvedla, že učinila výjimku, když báseň otiskla, a to vzhledem k Sedláčkově významu a zásluhám. Obvykle totiž uveřejňovala jen zprávy a stručné informace.

Sedláčkovy všestranné aktivity a jeho vztah ke studentům nebyl oslavován pouze veřejně, tj. v novinách, časopisech či v samostatně vydaných tiscích. Řada bývalých žáků se k němu hlásila, posílala mu dopisy, básně a zprávy o svém

²⁷ Dobový kontext Lindova článku zhodnotil Josef Volf v článku *Linda o Sedláčkovi* [V28], v němž velkou část Lindova článku přetiskl. Je třeba zdůraznit, že Lindův text byl zveřejněn bez problémů, ačkoli obsahoval plamenný projev proti užívání němčiny ve školách a burčující slova vyzývající k boji za práva českého národa, české kultury a českého jazyka. Jednalo se o odvážný text prosazující národní zájmy a odsuzující germanizaci. Je s podivem, že unikl pozornosti jinak obvykle bdělé cenzury.

²⁸ Báseň je patrně podepsána pseudonymem odkazujícím na místo původu. Autorem je tedy asi Georg Schweiner z Possigkau (z Postřekova), který roku 1827 ukončil šestý ročník (tj. druhý humanitní) plzeňského gymnázia.

studiu a životě. Například roku 1826 poslal Josef Vavrovský Sedláčkovi přání, které opěvovalo jeho práci ve škole i mimo ni. Pětistránková báseň nazvaná *Welebnē Důstognému, Wysoce učnému Pánu Panu Wogtěchowi Sedláčkowi weřegnému a řádnému Professoru čistě Matematiky, pak litteratury latinské od Geho wděčného žáka Jozefa Wawrowského přáno co neysrdečněgi Roku 1826* je uložena ve fondu [JVS]. Ukazuje nevšední obdiv žáka ke svému učiteli a celoživotnímu vzoru.

V archivní složce [Ch-1] je uložena rukopisná dvoustránková gratulace, kterou patrně na počátku třicátých let sepsal český obrozenecký spisovatel a římskokatolický kněz Josef Mirovít Král. Dedikoval ji Sedláčkovi a Simeonu Karlu Macháčkovi.²⁹

Ve stejném fondu je uložena čtyřstránková krasopisně provedená gratulace, kterou Sedláčkovi věnoval u příležitosti jeho jmenin roku 1832 Antonín Václav Krejčí. Ocenil Sedláčkovo pedagogické působení i jeho rozsáhlou vlasteneckou a osvětovou aktivitu.³⁰

Sedláčka jistě potěšilo, když roku 1835 obdržel od svého bývalého žáka Karla Teisslera slavnostní výtisk tezí jeho disertační práce *Dissertatio inauguralis medica sistens Anatomico-physiologicam musculorum voluntariorum descriptionem ...*³¹ s krasopisným věnováním:

Weledůstognému Pánu Panu D: Wogtěchu Sedláčkowi, horliwému literatorowi českému, mému býwalému i welewáženému učitelowi.

V knize byla přiložena pozvánka na slavnostní Teisslerovu rozpravu a obhajobu jeho doktorské disertace, která se konala 24. října 1835 ve velkém sále pražského Karolina.³²

²⁹ Josef Mirovít Král (vlastním jménem Josef Alois Král, 1789–1841) studoval na gymnáziu v Litomyšli, na Filozofické fakultě v Praze, následně teologii v Praze a Hradci Králové. Jako kněz působil v Novém Hrádku, Jilemnici a Horní Branné. Psal básně, chvalozpěvy a teologické studie, věnoval se i topografii a historii měst, panství, hradů a klášterů v Královéhradeckém kraji. Byl v kontaktu se Sedláčkem, Pešinou a dalšími českými vlastenci.

Simeon Karel Macháček, středoškolský profesor, básník, dramatik a překladatel, byl znalcem hudby, vynikajícím řečníkem a recitátorem. Po studiu na Filozofické fakultě v Praze se stal soukromým učitelem a organizátorem kulturního života. Roku 1823 složil zkoušky učitelské způsobilosti, řádné učitelské místo však z politických důvodů získal až roku 1828 v Jicině, kde se zapojil do organizace divadla, hudebních a literárních večerů. Překládal umělecky i myšlenkově kvalitní díla (Goethe, Schiller, Horatius, Cicero, ...) a operní libreta. Psal bajky, básně, divadelní hry, písně, divadelní kritiky, publikoval česky i německy. Patřil mezi přední české vlastence.

³⁰ Antonín Václav Krejčí (1812–1872), katolický kněz, působil od roku 1837 jako kaplan v Českých Budějovicích. Přátelil se s předními představiteli národního obrození, zajímal se o činnost *Musea Království českého*, kterému věnoval cenné rukopisy z děkanské budějovické knihovny. Aktivně se zapojil do revoluce roku 1848, zakládal budějovickou pobočku *Lípy Slovanské*. Po potlačení revoluce byl vězněn, poté přeložen na venkov, aby nemohl pokračovat v obrozenecké vlastenecké činnosti.

³¹ Praha, 1835, 69 stran.

³² Výtisk Teisslerovy disertace se dochoval v klášterní knihovně v Teplé (sign. α¹123). Z výročních zpráv plzeňského gymnázia (*Juventus Regii Gymnasii Pilsnae ...* 1821 až 1827)

10. Báseň neznámého autora

Ve Ferlesových pamětech [FB] je uvedena zvláštní nedatovaná oslavná báseň *Hlas muzy české k Jos. V. Sedláčkovi, kanovníku Teplskému, doktorovi v mudrc-tví, profesoru matematiky a literatury československé na filosofických školách kr. kraj. města Plzni, z ohledu překážek podporování jazyka vlasteneckého.*³³

Ferles uvádí, že byla sepsána na podporu Sedláčkových buditeckých snah a že vyšla tiskem. Báseň se však nepodařilo dohledat v žádném časopisu, knihovně ani archivu, proto ji zde uvádíme v plném znění:

*Nedej synu věrný! mrzké pochybnosti
Vznešeného čela brázditi,
Nelekej se hluku rozvzteklé zlosti,
Jenž se snaží ctnost Tvou zraditi,
Ctnost Tvou vlasteneckou, svatosvatou péči
O dobytí práva slavných předků řečí.
Mni, že nemůž vedle Zeusa hřmějícího
Orlu vraní krakot škoditi! –
Nemůž mocného lva luh svůj střežícího
Sbor vyštvaných chrtů zajíti!
Mni, že nemůž bručot závistného vosa
V zpěvu zmejlit jitro slavícího kosa.
Zdaž by medle v svatém podniknutí Tebe
V svaté službě drahé vlasti Tvé,
K niž Tě láska, k niž Tě živým hlasem nebe
K níž Tě Cesarova milost zve,
Ctnost Tvou stíhající závisti mdlé střely
Nemocným svým mýlit prázdnohlukem měly.
Zdaliž necítí Tvé rámě oné moci
Jíž v ně vlila středrost mudřeny,
Abys vytrh' bludů kořeny,
Jež lest nepřátelská v srdce česká vryla,
By ctnost vlasteneckou v svém trní udusila.*

---

vyplývá, že Teissler studoval od roku 1821 ve čtyřech gramatikálních a dvou humanitních třídách plzeňského gymnázia, kde patřil k průměrným studentům, a v letech 1827 až 1829 pokračoval ve studiu na plzeňském Filozofickém ústavu. Bylo to pro něho výhodné, neboť pocházel z Lobzů (dnes část Plzně). O dalších životních osudech Karla Teisslera se nepodařilo nic zjistit.

³³ Viz [FB], s. 198–200.

Tobě skvoucí jméno, Tobě klobouk svatý,
 Tobě vznešený jest stupeň dán,
 Tobě svěřen k chrámu moudrosti klíč zlatý
 Ty jsi k stráži jeho povolán.
 Jakýž zrádný osud bude tedy v stavu
 Snížiti Tvou muzám posvěcenou hlavu?
 Tebe jak dub na vysoké alpské stráni,
 zvláště oblíbený, orlové,
 V posvátném svém lůnu mocnou rukou chrání,
 Slavní vznešení dva Karlové,**)
 Před jichž srdcem an láskou k vlasti hoří
 dalné okolí se v povděčnosti koří.
 Nůže, nehroziž se synu vzteklé zlosti,
 Kamenem jí mocným odporuj,
 Jazyk vlasti, pramen staroslavné ctnosti,
 V svatém vzniku statně podporuj!
 Brzy spatříš jeho plodné ratolesti,
 Jako života strom, v Slávu ráji kvěsti.
 Brzy se zas vrátí Rudolfův věk zlatý
 V němž se trůn můj v slávozáři stkvěl,
 V němž zpěv vlastenecký, v němž hlas český svatý
 V chrámech, v hájích, v rolích mocně zněl,
 V němž se líra, v němž se božská pěvců čela
 Nad Aurory tvářiv Slávověncích stkvěla.
 Brzy uzříš chrám můj mocným stkvít se bleskem
 Brzy v paprskách můj zářit štít;
 Brzy v každém háji, v každém ladu českém
 Uslyšíš zpěv slavných předků znít,
 Brzy jazyk vlasti v nevidaném květu
 Okáže se hrdě, zřícímu naň světu.
 O! již vidím slavné pyramidy státi
 Na květnatých březích Vltavy,
 Již praporce zlaté na nich se lvy váti
 Již na svatých hrázích Moravy;
 Obelisky strmět, na nichž slavná jména
 Věrných muzy synů budou ověnčena!

*Tam i Tvůj se obraz nádherně má stkvíti
 V statné Herkulesa podobě,
 Jenž se snaží zlatým pluhem trní srýti.
 Tam má poutník čísti o Tobě:
 Osud vyvolil jej vlasti za Sedláčka,
 Moudrost za zástupce, muza za miláčka.*

*) *Císař František*

- **)
1. *Karel Breinl, c. k. gubern. rada kraje plzeňského.*
  2. *Karel Kašpar Reitenberger, opat Teplský.*

První poznámka není v přepisu řádně zaznamenána, patrně se vztahovala ke slovu Cesarovu. Vzhledem ke druhé poznámce se zdá pravděpodobné, že báseň byla sepsána v první polovině dvacátých let 19. století, kdy byl Karel Breinl rytíř von Wallerstein plzeňským krajským radou a Karel Kašpar Reitenberger opatem kláštera v Teplé. Oba byli Sedláčkovi nakloněni, podporovali jeho aktivity a drželi nad ním ochrannou ruku. Ferles báseň připojil za pasáž o ocenění, které Sedláček dostal od města Plzně v roce 1820. Mohlo se jednat o součást oslav jeho jmenování čestným občanem Plzně. Báseň upozorňuje na problémy, s nimiž se Sedláček potýkal při prosazování češtiny, české kultury a historie. Její autor musel být s jeho aktivitami, starostmi, problémy, úspěchy i neúspěchy, i s jeho ochránci dobře seznámen. Báseň mohla být sepsána jeho kolegy, žáky či přáteli, kteří obdivovali jeho všestrannou vlasteneckou práci.